

Prinsessan i Jord-kulan

Det var en gång i gamla, gamla dagar en konung, som hade en enda dotter. Den unga prinsessan var blid till sinnes, och fager till åsyn, så hon vann allas hjertan som sågo henne. När hon nu blifvit vuxen, voro der många prinsar och ungersvenner, som eftersträfvade hennes hand och kärlek, och ibland dem var en bård konunga-son ifrån ett annat rike. Han samtalade ofta med den väna mön, och de unga tu sämjades så, att de gerna ville ega hvarandra.

Medan detta var å bane, hände sig att der brast ut örlog, och fienden föll in i landet med en stor krigshär. Såsom nu konungen icke hade makt att stå honom emot, lät han bygga en jord-kula midt i mörka skogen, för att der gömma sin dotter undan krigets farligheter. Han försåg henne ymnigt med lifs-medel, och gaf henne till sällskap en tärna, samt en hund och en hane, som åt dem skulle skilja dygnets skiften. Derefter lagade konungen sig till strids, och den unge prinsen gjorde sig redo att följa honom. Men när konunga-barnen skulle skiljas åt, kände de en stor hjertans sorg å begge sidor, och samtalade länge med hvarandra. Prinsessan tog till orda: »min hug säger mig att vi icke snart månne åter råkas; därför vill jag bedas en bön, som du icke får afslå. Du skall lofva, att aldrig gifta dig med någon, som icke kan tvätta fläckarne ur detta hand-kläde, och väfva denna gull-väf till ända.» Vid dessa ord räckte hon sin fästeman ett arme-linn, och en väf, som var konstigt virkad med guld och silke. Prinsen tog hand-klädet och gull-väfven, och sade att han aldrig skulle glömma sin kärestas ord. Dermed skiljdes de ifrån hvarandra. Konungadottern sattes i jord-kulan; men prinsen och den gamle konungen drogo bort, för att värja landet emot fienden.

När nu härarne möttes, blef der ett häftigt slag. Men lyckan var konungen emot, så han föll i striden med stor berömmelse; och den unge prinsen måste utan seger vända hem till sitt eget rike. Derefter for fienden fram öfver hela bygden, med

sköfling och man-dråp, brände upp kungs-gården, och härjade vida omkring. Slutligen drog han sina färde, och var landet då föga bättre än en ödemark. Men ingen visste hvad som blifvit af konunga-dottern, om hon var död, eller fallit i fiendens hand.

Emedlertid sutto prinsessan och hennes tärna i jord-kulan, och sömmade gull på knä, me'ns de väntade att konungen skulle komma hem igen. Men dag gick in, och dag gick ut, och ändock kom han icke tillbaka, för att fria dem ur deras fångenskap. Det led så sju runda år. Då voro lifs-medlen till ända, så jungfrurna icke hade något att lefva af, utan blefvo tvungna att slagta sin hane; men ifrån den dagen visste de icke hvad tiden skred, och så tycktes dem deras lott vara tyngre än förut. Kort derefter dog tärnan af sorg och hunger, och nu var konunga-dottern alldeles ensam i den mörka jord-kulan. Då visste hon icke hvad hon skulle taga sig före i sin stora nöd. Omsider grep hon till en knif, och begynte rifva i taket utan uppehåll, både arla och serla. Huru hon nu bar sig åt, lyckades det henne till sluts att göra en öppning i stock-verket; och hon kom så på tredje dagen ut ur jord-kulan, hvarest hon suttit så länge.

Konunga-dottern klädde sig derefter i tärnans dräkt, lockade sin hund, och begynte vandra genom ödemarken. När hon så färdats både länge och väl, utan att träffa någon, märkte hon en rök som steg upp emellan träden, och kom nu omsider till en gammal man, som brände kol i skogen. Prinsessan gick fram till kolaren, beddes litet mat, och sade att hon ville gerna bistå honom vid hans arbete. Mannen gaf henne så en beta bröd, och hon halp honom att bränna kol. Medan de nu talades vid, sporde den unga mön efter tidningar, hvad nytt som timat i landet. Då förtäljde gubben om konungens död, och allt annat som tilldragit sig under de sista åren. Men konunga-dottern blef öfvermåttan bedröfvad, och det rann henne i hugen, huru »den har få vänner, som räknar många gröna grafvar.»

När det så lidit någon tid, och kolen voro brända, sade gubben

att han icke vidare behöfde någon hjälp, utan rådde prinsessan söka tjenst uppå kungs-gården, helst som han väl kunde se, att hon icke var van vid tungt arbete. Konunga-dottern begynte nu åter sin vandring, och intet är förtäljdt om hennes färd, förrän hon kom till en stor sjö. Då visste hon icke huru hon skulle fara öfver vattnet, utan satte sig ned på stranden, och var mycket bedröfvad. Men i detsamma kom der en stor ulf löpandes ur skogen. Ulfven qvad:»Gif mig din hund, skall du komma öfver våg och grund.»

Nu blef konunga-dottern illa vid, men hon dristade icke neka till ulfvens begäran, utan gaf honom hunden. När så ulfven ätit sig mätt, tog han till orda:»Sätt dig på min rygg, skall du fara tröster och trygg.»

Genast satte sig prinsessan uppå hans rygg, och så bar han henne öfver sjön till andra landet. Men på stranden var en fager kungsgård, och öfver kungsgården rådde konunga-sonen, han som i unga dagar lofvat prinsessan sin tro och ära.

Nu bör förtäljas, att medan prinsessan satt i jord-kulan, hade konungen dött, och prinsen blifvit herre öfver landet efter sin fader. När så åren skredo fram, bådo konungens män att han skulle se sig om efter en drottning; men han ville inte lyssna till deras råd, ty han tänkte alltjemnt uppå den fagra mön, som han trolofvat i sin ungdom. Der gingo så sju runda år förbi, utan att någon hört eller förnummit det aldraminsta om den väna konunga-dottern. Då kunde konungen icke längre tänka att hon var vid lif; han rådslog derföre med sina män, och lät utgå ett påbud, att den skulle blifva hans drottning, som kunde fullborda prinsessans gull-väf och tvätta fläckarne ur hennes hand-kläde. När detta blef spordt öfver länderna, kommo jungfrur och mör ifrån både östan och vestan, ty de ville gerna ega den unge konungen; likväl var ingen så snäll, att hon kunde fullgöra hans vilkor. Men just i de dagarne var der kommen en förnäm jungfru, som likaledes ville pröfva sin lycka. Till henne gick prinsessan, kallade sig Åsa, och beddes erhålla tjenst. Hon blef så antagen till tärna hos den

främmande jungfrun; men der var ingen uppå kungs-gården, som kände, hvem hon rätteligen var.

Prinsessans matmoder skulle nu fullborda konungens väf; men det gick henne som det gått de andra, hon förmådde inte reda den konstiga väfnaden. Häröfver bar jungfrun en stor harm, och visste inte rätt huru hon skulle bete sig. Då hände sig en dag, me'ns hon var ute, att den förklädda prinsessan satte sig vid virke-stolen, och väfde ett långt stycke. När så jungfrun kom igen, och märkte att väfven skridit framåt, blef hon väl tillfreds, och undrade hvem som hulpit henne. Konunga-dottern ville i början icke yppa huru det var, men måste omsider bekänna sanningen. Nu blef jungfrun öfvermåttan glad, och satte prinsessan att virka på väfven; men ingen visste att det var tärnan, som virkade i sin matmoders ställe.

Der gick nu ett stort rykte öfver hela kungs-gården, att den främmande jungfrun väfde på den konstiga väfven. Då blef mycket taladt om konungens giftermål, och han sjelf gick ofta till jungfru-stugan, för att se huru det led med profvet. Men när konungen kom in, stod väfven alltid stilla, och ingen arbetade på virke-stolen. Detta föll konungen sällsamt före, och han sporde den främmande jungfrun, hvi hon aldrig väfde när han var derinne. Jungfrun undskyllade sig, och svarade med list: »Herre! jag är alltför blyg att kunna arbeta, me'ns du ser uppå.» Konungen lät sig nöja med detta svar, och det stod så icke långt om länge, förr än väfven var färdig.

Den främmande jungfrun skulle derefter tvätta fläckarne ur prinsessans arme-linn; men det gick henne som det gått de andra, ju mer hon tvådde, dess mörkare blef klädet. Häröfver bar jungfrun en stor harm, och visste inte rätt huru hon skulle bete sig. Då hände sig en dag, me'ns hon var ute, att den förklädda prinsessan satte sig ned att två hand-klädet, och som hon lade hand dervid, blef fläcken genast mindre. När så jungfrun kom tillbaka, och märkte hvad som händt, blef hon väl tillfreds, och sporde hvem som hulpit henne. Konunga-dottern ville i början icke yppa huru det var, men måste

omsider bekänna sanningen. Nu blef jungfrun öfvermåttan glad, och satte prinsessan att tvätta på hand-klädet; men ingen visste att det var tärnan, som tvättade i sin matmoders ställe.

Der gick nu åter ett stort rykte öfver hela kungs-gården, att den främmande jungfrun tvådde fläckarne ur klädet. Då blef mycket taladt om konungens giftermål, och han sjelf gick ofta till jungfru-stugan, för att se hvad det led med profvet. Men för hvar gång konungen kom derin, stod arbetet alltid stilla, och ingen tvättade på klädet. Detta föll honom sällsamt före, och han sporde hvi den främmande jungfrun aldrig tvättade när han var inne. Jungfrun undskyllade sig, och svarade med list: »Herre, Konung! icke kan jag tvätta duken, när jag skall hafva röda guld-ringar på fingrarne.» Konungen lät sig nöja med detta svar; och det stod så icke långt om länge, förr än fläckarne voro tvättade bort ur prinsessans arme-linn. Den främmande jungfrun hade så uppfyllt alla konungens vilkor.

När allt detta spordes, blef mycken glädje öfver land och rike, och der skedde stora tillrustningar för konungens bröllopp. Men på sjelfva bröllops-dagen blef bruden hastigt sjuk, så hon inte orkade rida till kyrkan med den öfriga skaran. Som hon nu icke ville låta någon veta orsaken till sin sjukdom, talade hon lönligen med sin tärna, och bad henne rida brud i sitt ställe. Den unga prinsessan jakade härtill: hon[269] blef så höljd i brud-lin, smyckades med röda ringar, och sattes på en fager gångare; men ingen visste att det var tärnan, som red i sin matmoders ställe. Derefter gaf sig bröllops-skaran på väg, med stor ståt, och spel, och annan glädje, såsom sed har varit i gamla dagar. Men prinsessan sörjde i lön, och hennes hjerta var tungt, när hon så skulle fara rida brud för en annan, med honom som i unga dagar vann hennes tro och kärlek.

Bröllops-skaran färdades nu vägen fram; bruden satt på sin gångare med rödan gull-krona men blekan kind, och brudgummen red henne aldri näst; ehuru han visst icke tänkte hvad hennes

hjerta månde sörja. När de så farit ett stycke, kommo de till en bro; men det var spådt att bron skulle brista, om någon brud for deröfver, som icke var af konungslig ätt. Då qvad prinsessan:»Ligg, ligg, du bro breda!Två ädela konunga-barn öfver dig rida.»

'Hvad säger du, min trolofvade?' sporde konungen. »Åh, ingenting, så mycket», svarade bruden. »Jag talar med *Åsa, min tärna.*»

De redo så åter ett stycke, och kommo till kungs-gården, hvarest prinsessans fader hade bott. Men nu var gården bränd, och ogräs växte upp ur grus-högen. Då qvad prinsessan:»Här växer både tistel och törne,der fordom legat guld i hörne.Här ligger nu för få och svin,der förr jag tappat både mjöd och vin.»

'Hvad säger du, min trolofvade?' sporde konungen åter. Bruden svarade: »åh, ingenting så mycket. Jag talar med *Åsa, min tärna.*»

Derefter foro de fram, och kommo till en fager lind. Då qvad prinsessan:»Står du här, du gamla lind!här har jag fästat guld-ringar med aldra-kärasten min.»

Konungen sporde ånyo: »hvad säger du, min trolofvade?» Men bruden svarade som förut: »åh! ingenting så mycket. Jag talte blott med *Åsa, min tärna.*»

Bröllops-skaran drog nu vidare. Då kom ett dufvo-par flygande i luften. Bruden qvad:»Här flyger du med maken din,I afton mister jag min.»

'Hvad säger du, min fästemo?' frågade brudgummen, och lyssnade till hennes ord. »Åh! ingenting så mycket», svarade bruden. »Jag talte blott med *Åsa, min tärna.*»

När de så ridit åter ett stycke, gol göken. Då qvad prinsessan:»Göken gal i tall;Hemma ligger bruden och får barn

i stall.»

'Hvad säger du, min käresta?' sporde konungen. Prinsessan genmälte, som förut: »åh! ingenting så mycket. Jag talte blott med *Åsa, min tärna.*»

Brud-skaran färdades nu fram, och kom i den mörka skogen, hvarest jord-kulan låg. Me'ns de så foro, red konungen till sin unga brud, och bad henne förtälja något äfventyr under vägen. Då suckade prinsessan tungt, och qvad:»Sju år jag i jord-kulan satt,Sagor och gåtor jag der förgat.Ondt har mig händt,Kol har jag brändt.Ondt har jag lidit,Ulfven har jag ridit.I dag får jag fara brudför min unga fru.»

'Hvad säger du, min trolofvade?' sporde konungen åter, och blef underlig till mods. Bruden svarade: »åh ingenting så mycket. Jag talte blott med *Åsa, min tärna.*»

De voro så framme vid kyrkan, der vigseln skulle ske. Då qvad prinsessan:

»Här är jag döpt till *Maria, Ros och Stjerna*,Nu får jag heta *Åsa, min tärna.*»

Derefter tågade bröllopps-skaran in i kyrkan med stor ståt, efter gammal sedvänja. Främst gingo pipo-lekare, och fidlare, och pukare, och andra spele-män, så kommo brud-svennerne och hof-riddarne, och sist bruden med sina små tärnor. De unga tu blefvo nu satte i »brude-bänk», och vigseln försiggick med mycken högtidlighet, såsom det kunde sömma ett konunga-par; men ingen visste annat än det var den främmande jungfrun, som stod brud med konungen.

När så brud-messan var läsen, och konungen vexlat ringar med prinsessan, tog han fram ett silfver-bälte, och spände om hennes lif; men bältet hade en lås, så konstig och villosam, att ingen kunde öppna den utom konungen sjelf. Derefter drog brud-skaran hem till kungs-gården, och brölloppet dracks med lust, och lek, och dans, och allsköns gamman. Men prinsessan

skyndade in i jungfru-buren, och bytte kläder med sin matmoder, så ingen skulle märka att det var tärnan som ridit brud i jungfruns ställe.

Det led så på aftonen, och konungen satte sig att snacka med sin unga brud, såsom ny-gift folk hafva för sed. Me'ns de nu glammade med hvarandra, sporde konungen: »säg, min vän! hvad hvar det du sade, när vi redo öfver bron? Mig lyster gerna veta det.» Då vardt jungfrun blodröd i ansigtet, ty hon visste icke hvad hon skulle svara; men hon fann sig, och sade: »det har jag alldeles glömt; men jag vill spörja *Åsa, min tärna.*» Bruden gick så bort till tärnan, och sporde henne åt, hvad som blifvit taladt under vägen. Derefter vände hon igen till brudgummen, och sade: »jo nu minnes jag, jag qvad så här:Ligg, ligg du bro breda!Två ädela konunga-barn öfver dig rida.»

'Hvarför qvad du så?' frågade konungen. Men bruden svarade inte, utan teg.

När det så lidit en stund, sporde brudgummen ånyo: »säg, min vän! hvad var det du sade, när vi kommo till den gamla kungsgården? Mig lyster gerna veta det.» Då blef jungfrun[272] åter mycket förlägen; men hon fann sig, och sade: »det har jag alldeles glömt; men jag vill spörja *Åsa, min tärna.*» Hon gick så bort till tärnan, och sporde henne åt, hvad som blifvit taladt under vägen. Derefter vände hon igen till sin brudgumme, och sade: »jo, nu minnes jag, jag qvad så här:Här växer både tistel och törne,der fordom legat guld i hörne.Här ligger nu för fä och svin,der förr jag tappat både mjöd och vin.»

'Hvarföre sade du så?' sporde konungen; men bruden svarade inte, utan teg.

Det led nu en stund. Då sporde konungen åter: »säg, min vän! hvad var det du sade, när vi redo förbi linden. Mig lyster gerna veta det.» Men bruden kunde inte svara till hans spörsmål, utan skulle fråga *Åsa, sin tärna.* Hon kom derefter

tillbaka, och sade: »jo, nu minnes jag. Jag sade så här: Står du här du gamla lind! Här har jag fäst ringar med aldrakärasten min.»

'Hvarföre sade du så?' frågade brudgummen; men bruden svarade inte.

Allt detta föll konungen mycket sällsamt före, och han vände icke åter att spörja sin fästemo, hvad som blifvit taladt dem emellan under hela vägen; men alltid måste jungfrun gå bort, och spörja *Åsa, sin tärna*. – Det var nu serla om aftonen, och brudparet skulle »sängledas.» Då sporde konungen: »säg min vän! hvar har du bältet, som jag gaf dig när vi foro ifrån kyrkan?» 'Hvad för ett bälte?' sade bruden, och vardt blek om kind. 'Det gaf jag åt *Åsa, min tärna*.' Tärnan blef så efterskickad, och när hon kom fram, se, då bar hon bältet om sitt lif, och låsen var så konstig, att ingen utom konungen sjelf kunde öppna den. Nu märkte den främmande jungfrun att hennes falskhet var röjd, hon gick derföre ut, och drog förtörnad bort ifrån gården. Men konungen igenkände sin rätta brud, och prinsessan förtäljde honom allt såsom det timat under de långa år, som de varit skilda åt. Då blef stor lust och fröjd ibland gästerna, och konungen tyckte att han nu blifvit väl lönad för alla sina sorger.

Derefter leddes brudparet i »bruda-hus», och små-svenner och tärnor gingo framföre dem, och buro vax-ljus, såsom seden var hos våra fäder. När så konungen och hans unga gemål gått till sängs, började bröllops-skaran sjunga den gamla visan: »Släck ljuset i kronan, Tag bruden i famn.»

Och der var fröjd öfver både stad och land, att de begge kommit samman, som så länge älskat hvarandra. Sedan var jag inte med längre.